

SOMATİZASYON BOZUKLUĞU VAKALARININ PSİKOSOSYAL STRES FAKTÖRLERİ İLE İLİŞKİSİ

Relation between the cases of somatisation disorder and psychosocial stress features

Mustafa Baştürk¹, Aslan Oğuz², Seher Sofuoğlu², Tuncay Besim³, Cemal Esendemir³

Özet: Toplumlarda sık görülen ve kronik seyirli bir hastalık olan somatizasyon bozukluğunda, hastalığın ortaya çıkması ve alevlenmelerinde etkili olması muhtemel psikososyal stres faktörlerinin belirlenip değerlendirilmesinin uygulanacak tedavi yaklaşımının tayini ve prognoz açısından önemli olacağı düşüncesinden hareketle biz, bölgemizde hastaları bu açıdan incelemeyi amaçladık. Çalışma materyelini DSM-III kriterlerine göre "somatizasyon bozukluğu" teşhisi konan 6 erkek, 44 kadın toplam 50 hasta (ortalama±SX yaş: 31.4±1.048) teşkil etti. Hastalar, araştırılan özelliklerle ilgili bir anket formu ile değerlendirildi. Araştırmaya alınan hastalardan 44 tanesinde (% 88) psikososyal stres faktörü tesbit edildi. Psikososyal stres faktörü tesbit edilen hastalardan 34 tanesinde (% 68) halen devam eden bir ya da daha fazla stres faktörü mevcut idi. Psikososyal stres faktörü bulunan hastalardan 29 tanesinin (% 58) hastalığı ile psikososyal stres faktörü arasında ilişki kurduğu belirlendi. Hastalarda en çok görülen psikososyal stres faktörü 17 hastada (%34.0) geçirilmiş fizik hastalık olarak tesbit edildi. Bulgularımız somatizasyon bozukluğu vakalarının tedavi ve prognozunu etkileyebilecek faktörlerden olan psikososyal stres faktörlerinin önemini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelime: Somatizasyon bozukluğu

Organik bir temele dayandırılmayan multipl somatik şikâyetleri olan hastaların çokluğu bilinen bir gerçektir. Culpan ve Davis, çalışmalarında tıbbî şikâyetlerle gelen hastaların % 38'inin herhangi bir fizik sebep bulunmaksızın psikolojik bozukluğa sahip olduklarını ileri sürmüşlerdir (3).

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi 38039 KAYSERİ
Psikiyatri. Y.Doç.Dr.¹, Prof.Dr.², Araş.Gör.Dr.³.

Geliş tarihi : 06 Mayıs 1993

Summary: Thinking that, in somatization disorder which is a common disease and has a chronic course, finding and evaluating the factors of psycho-social stress which possibly has an effect on the outcome and getting worse of the disease would be of importance so as to determine the approach to the treatment which can be applied and the prognosis, we examined the patients in our region from this point of view. In this study, 6 men and 44 women, totally 50 patients, (mean±SX age:31.4±1.048) diagnosed "somatization disorder" participated. The patients were evaluated by a questionnaire related to the investigated features. In the 44 of the patients studied (88 %) the psycho-social stress factor was determined. One or more psycho-social stress factors still present existed in 34 (68 %) of the patients in whom the factor of the psycho-social stress was determined. It was found out that 29 (58 %) of the patients determined the psycho-social stress factor established a relationship between their disease and the psycho-social stress factor. The most common psycho-social stress factor in patients was determined to be an experienced physical illness in 17 (34.0 %) patients. Our findings show that psycho-social stress factors which are among the factors that can effect the treatment and diagnosis of the cases of the somatization disorder are of great significance.

Key Word: Somatization disorder

ABD'de polikliniklere başvuran hastaların yaklaşık 3/5'inin şikâyetlerinin psişik temele dayandığı bildirilmiştir (8).

Somatizasyonun önemi, günümüzde sayıca fazla olması bir yana, durumlarını açıklayıcı verilerin elde edilmesinde güçlük çekilmesinden de kaynaklanmaktadır (2,9).

Psikososyal stres faktörlerinin birçok mental hastalığın ortaya çıkması ya da alevlenmesinde

oynadıkları rolün belirlenmesinin teşhis, tedavi ve prognoz açısından önemi açıktır. Biz, bu fikirden hareketle toplumlarda oldukça sık görülen somatizasyon bozukluğu ile psikososyal stres faktörlerinin ilişkisini Kayseri ve çevresinde incelemeyi amaçladık.

METODLAR

Çalışma materyalini DSM-III kriterlerine göre "somatizasyon bozukluğu" teşhisi konmuş, yaşları 17-55 arasında değişen 6'sı erkek (Median:22.5, Min-Max=17-33), 44'ü kadın (ortalama±SX yaş:32.3±0.151) 50 hasta (ortalama±SX yaş:31.4±1.048) teşkil etti.

Hastaların değerlendirilmesinde kullanılan anket formunda

- Hastalığı ile herhangi bir psikososyal stres faktörü arasında ilişki kurup kurmadığı
- Ortaya konulan psikososyal stres faktörlerinin
  - a. Neler olduğu
  - b. Başlangıç zamanı
  - c. Halen devam edip etmediğisorularına cevap arandı.

BULGULAR

Araştırmaya alınan hastalardan 6 tanesinde (% 12) psikososyal stres faktörü tesbit edilmedi. Psikososyal stres faktörü tesbit edilen hastalardan 34 tanesinde (% 68) halen devam eden bir ya da daha fazla psikososyal stres faktörü mevcut olduğu

tesbit edildi (Tablo 1).

Psikososyal stres faktörü bulunan hastalardan 29 tanesinin (% 58) hastalığı ile psikososyal stres faktörü arasında ilişki kurduğu belirlendi.

Araştırmaya alınan ekek hastalarda en çok görülen psikososyal stres faktörü 2 hastada (% 33.3) çevre uyumsuzluğu (dar bir çevrede yaşamak mecburiyetinde kalma) idi. Kadın hastalarda en sık görülen psikososyal stres faktörü 16 hastada (% 36.7) geçirilmiş fizik hastalık, en az görülen psikososyal stres faktörü ise çevre uyumsuzluğu idi. Tüm hastalarda en çok görülen psikososyal stres faktörü 17 hastada (% 34.0) geçirilmiş fizik hastalık olarak tesbit edildi (Tablo 2).

Tablo 1. Araştırmaya alınan hastaların psikososyal stres faktörü sayıları ve halen devam edip-etmediğine göre dağılımları

Stres faktörleri	n=50	
	Sayı	%
Hiç yok	6	12.0
Var 44	88.0	
Halen sürüyor	34	68.0
1 Stres faktörü	28	56.0
2 Stres faktörü	4	8.0
≥ 3 Stres faktörü	2	4.0
Geçmişte var	29	58.0
1 Stres faktörü	19	38.0
2 Stres faktörü	8	16.0
≥ 3 Stres faktörü	2	4.0

Tablo 2. Araştırmaya alınan hastalarda görülen psikososyal stres faktörlerinin cinsiyete göre dağılımı

Psikososyal stres faktörü türü	Cinsiyet				Toplam	
	Erkek		Kadın			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	-	-	6	12.7	6	12.0
Fizik hastalık	1	16.6	16	36.7	17	34.0
Geçimsizlik	1	16.6	15	34.1	16	32.0
Ölüm	-	-	7	15.9	7	14.0
Malî yetersizlik	1	16.6	4	9.1	5	10.0
Çevre uyumsuzluğu	2	33.3	1	2.3	3	6.0
Diğer	1	16.6	10	2.7	11	22.0

TARTIŞMA

Hastaların tamamına yakınında (% 88) halen devam eden ya da etmeyen bir veya daha fazla psikososyal stres faktörü tesbit edilmiştir. Bu oran oldukça yüksektir. J de Leon ve arkadaşları yaptıkları çalışmada, stres faktörlerinin hastalık şiddetini ve tıbbî konsültasyona ihtiyacı artırdığını tesbit etmişler, somatizasyon gösterenlerin % 40'ından fazlasında hastalığın ortaya çıkması veya seyri üzerinde stresin etkili olduğunu belirlediklerini bildirmişlerdir (6).

Somatizasyonla sosyal durum arasındaki ilişki incelendiğinde, çalışma şartları, eğitim, evden ayrı kalma gibi nedenler özellikle kadınlar üzerinde etkili olmakta ve buna bağlı olarak da fizik semptomların ortaya çıktığı bildirilmektedir (4). Bizim çalışmamızda en sık görülen psikososyal stres faktörü geçirilmiş fizik hastalık olarak belirlenmiştir. Bu sonuç dikkat çekici olup, fizik bir hastalığa bağlı olarak ortaya çıkan zorlanma durumunda, anksiyetenin vücut diliyle bir ifadesi olan "somatizasyon" mekanizmasının daha çok kullanılarak gene somatik belirtilerin ortaya çıktığı sonucuna varılabilir. Diğer taraftan Grant ve arkadaşları bir çalışmalarında, olaylarla semptomların değişik nitelikleri arasındaki ilişkiyi

incelemişler, arzulanmayan olayların disforik ve somatik semptomları artırmasına karşılık, arzulanılan olayların bunları azalttığını tesbit ettiklerini bildirmişlerdir (10).

SONUÇ

Klinisyen çalıştığı toplumdaki değişik psikososyal stres etkenlerinin ortalama bir insana vereceği stresin şiddeti konusunda fikir sahibi olmalıdır. Bu etkenlerin sayı ve çeşitlerinin çok olmasından başka, bireysel özelliklerin, çevre şartlarının ve başa çıkma mekanizmalarının farklı olması nedeniyle yaşam olaylarının değişik insanlarda yarattığı stresin şiddeti de aynı değildir. Öte yandan bireyin içinde yaşadığı toplumun değer yargıları, olayları algılayış biçimi üzerinde önemli bir rol oynar. Bir toplumda stresli olarak kabul edilen bir olay, başka bir kültür ya da alt kültürün üyeleri için önemsiz olabilir (1,5,7,10).

Ülkemizde de, yapılacak çalışmalarla somatizasyon ile psikososyal stres faktörlerinin ilişkisine ait kültürel faktörlerin etkisinin incelenmesi hastalığın teşhis, tedavi yaklaşımın belirlenmesi ve prognoz açısından faydalı olacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

1. Barsky A, Klerman G: Overview: Hypochondriasis, bodily complaints, and somatic styles. *Am J Psychiatry* 140:273-283 1983.
2. Collyer JA : Psychosomatic illness in a solo family practice. *Psychosomatics* 20:762-767 1979.
3. Culpan R, Davis B : Psychiatric illness at a medical and a surgical outpatient clinic. *Compr Psychiatry* 1:228-235 1960.
4. Katon W, Kleinman A, Rosen G : Depression and somatization. A review. Part II, *Am J Med* 72: 241-247 1982.
5. Komaroff AL, Masuda M, Holmes H : The social readjustment rating scale. A comparative study of Negro, Mexican and White Americans. *J Psychosom Res* 12:121 1968.
6. Leon J, Saiz J, et al : Why do some psychiatric patients somatize? *Acta Psychiatr Scand* 76:203-209 1987.
7. Masuda M, Holmes TH : The social readjustment rating scale: A crosscultural study of Japanese and Americans. *J Psychosom Res* 11:227 1967.
8. Regier DA, Goldberg JD, Taube LA : The de facto U.S. mental health services system: A public health perspective. *Arch Gen Psychiatry* 35:685-693 1978.
9. Smith GR Jr, Monson RA, Ray DC : Patients with multiple unexplained symptoms. *Arch Intern Med* 146:69-72 1986.
10. Sorias S: *Hasta ve normallerde yaşam olaylarının stres verici etkilerinin araştırılması (Doçentlik tezi) Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi-İzmir, 1982 s: 2-4.*